

Ed.

71. Frumvarp til laga

[69. mál]

um aðstoð Íslands við þróunarlöndin.

Flm.: Ólafur Björnsson, Björn Jónsson, Jón Árm. Héðinsson, Karl Guðjónsson,
Ólafur Jóhannesson.

1. gr.

Komið skal á fót opinberri stofnun, er nefnist Aðstoð Íslands við þróunarlöndin.

2. gr.

Hlutverk stofnunarinnar skal vera:

1. Að gera tillögur um hugsanlegar framkvæmdir í þágu þróunarlandanna, er kostaðar yrðu af íslenska ríkinu samkvæmt fjárlagaheimild, annaðhvort eingöngu eða í samstarfi við önnur lönd, skipuleggja slíkar framkvæmdir og hafa eftirlit með þeim.
2. Að vinna á annan hátt að auknum samskiptum Íslands og þróunarlandanna, bæði á sviði menningarmála og viðskipta. Skal í því sambandi einkum lögð áherzla á eftirtalin verkefni:

- a. Að vinna að kynningu á þróunarlöndunum og málefnum þeirra með það fyrir augum að efla áhuga almennings á aukinni aðstoð við þau.
 - b. Að vinna að auknum menningartengslum við þróunarlöndin, m. a. með því að rannsaka möguleika á því, að Ísland taki þátt í menntun ungs fólks frá þróunarlöndunum, bæði með því að veita því aðgang að hérlendum menntastofnunum og með því að fá hæfa íslenska menn til þess að annast kennslu við erlendar menntastofnanir, er reknar eru í þágu þróunarlandanna.
 - c. Að kanna möguleika á auknum viðskiptatengslum við þróunarlöndin, eftir atvikum í samvinnu við aðra opinbera aðila og einkaaðila, er áhuga kynnu að hafa á slíku.
 - d. Að veita opinberum aðilum og einkaaðilum, er hafa með höndum hjálparstarfsemi í þágu þróunarlandanna, upplýsingar og leiðbeiningar, eftir því sem þessir aðilar kunna að óska.
3. Að skipuleggja og hafa eftirlit með framkvæmdum í þágu þróunarlandanna, er Íslandi kynnu að vera faldar á vegum Sameinuðu þjóðanna eða stofnana þeirra.

3. gr.

Stofnuninni er heimilt að stofna til samskota meðal almennings í þágu ákveðinna verkefna í þágu þróunarlandanna, þó því aðeins að slík verkefni falli ekki undir starfssvið hérlendra einkaaðila, sem að slíkum málum starfa, er lög þessi öðlast gildi.

4. gr.

Stjórn stofnunarinnar skal skipuð 5 mönnum, er sameinað Alþingi kýs, en utanríkisráðherra skipar formann úr hópi þeirra.

5. gr.

Stjórninni er heimilt að leita sérfræðilegrar aðstoðar, eftir því sem fjárveiting til starfsemi hennar leyfir, sbr. 6. gr.

6. gr.

Kostnaður við stofnunina greiðist úr ríkissjóði samkvæmt fjárlagaheimild hverju sinni.

7. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1971.

Greinargerð.

Frumvarp það, sem hér er flutt, var samið af nefnd, skipaðri af utanríkisráðherra haustið 1965, en hún skyldi gera um það tillögur, á hvern hátt mætti auka aðstoð Íslands við þróunarlöndin. Nefnd þessi lauk störfum um síðastliðin áramót, og var útdrætti úr nefndarálitinu ásamt tillögum nefndarinnar útbýtt meðal þingmanna fyrir lok síðasta Alþingis. Í þinglok 1968 fluttu fjórir þingmenn í neðri deild, þeir Pétur Sigurðsson, Benedikt Gröndal, Jón Skaftason og Jónas Árnason, frv. til 1. um aðstoð við þróunarlöndin. Þetta frv. var byggt á bráðabirgðatillögum, sem umrædd nefnd skilaði til ríkisstjórnarinnar haustið 1966. Var frv. endurflutt á síðasta þingi, en nefndin óskaði þá, að það yrði ekki tekið fyrir, fyrr en nefndinni hefði gefizt kostur á því að skila endanlegu álitu, og urðu flm. við þeirri ósk. Þar sem hinar nýju tillögur nefndarinnar byggja á öðrum grundvelli en hinar eldri, svo sem að nokkru kemur fram í meðfylgjandi greinargerð fyrir einstökum greinum frumvarsins og nánar verður skýrt í framsögu, teljum við rétt, að tillögur um aðstoð Íslands við þróunarlöndin komi nú fyrir Alþingi í þeirri mynd, sem í frv. þessu felst. Að öðru leyti fer hér á eftir grg. nefndarinnar fyrir einstökum greinum frv.

Um 1. gr.

Það verður auðvitað álitamál, hvort nauðsyn beri til þess, að komið sé á fót sérstakri stofnun, er annist framkvæmd aðstoðar við þróunarlöndin. Afstaða til slíks hlýtur að markast af því, hvort aðstoðin á að vera í þeirri mynd, að lagt sé fram fé til alþjóðlegra stofnana, sem slíka aðstoð veita, eða hvort Íslendingar eigi sjálfir að taka virkan þátt í framkvæmd hennar. Í fyrra tilvikinu yrði ekki þörf fyrir slíka stofnun og tæplega þörf fyrir það, að nokkur löggjöf yrði sett í þessu efni. Í síðara tilvikinu er hins vegar óhjákvæmilegt, að til sé opinber aðili, sem hafi stjórn þessara mála með höndum. Þar sem nefnin er þeirrar skoðunar, eins og rakið hefur verið í álitni hennar hér að framan, að síðarnefndu leiðina beri að velja, leggur hún einnig til, að stofnun verði komið á fót, sem gegni þeim hlutverkum, er 2. gr. kveður nánar á um.

Um 2. gr.

Hlutverk stofnunar þeirrar, sem lagt er til skv. 1. gr. að komið verði á fót, er hliðstætt þeim hlutverkum, sem samsvarandi stofnanir í Danmörku, Noregi og Svíþjóð gegna, enda er greinin sniðin eftir samsvarandi ákvæðum dönsku og norsku löggjafarinnar, einkum þeirrar dönsku. Nefndin tók upp það nýmæli, miðað við eldri tillögurnar, að stofnunin gegni m. a. því hlutverki að kanna möguleika á auknum viðskiptatengslum við þróunarlöndin. Á hinum Norðurlöndunum er það talinn eðlilegur þáttur aðstoðarinnar við þróunarlöndin, og gegna stofnanir þar, sem hliðstæðar eru stofnun þeirri, sem hér er lagt til að komið sé á fót, m. a. því hlutverki að kanna slíka möguleika. Verður og að telja slíkt hagkvæmt, þar sem gera má ráð fyrir því, ef fjárhagsaðstæður leyfa, að stofnunin njóti a. m. k. að einhverju leyti starfskrafta þeirra manna, er fróðastir eru hér á landi um þróunarlöndin og málefni þeirra. Er auðvitað gert ráð fyrir því, að stofnunin hafi að því leyti sem hún lætur þessi mál til sín taka, samráð við opinbera aðila og einkaaðila, er þeim málum vilja sinna.

Um 3. gr.

Rétt þykir eftir atvikum að veita stofnuninni þá heimild, er hér um ræðir, þó með þeim varnagla, að ekki sé seilzt inn á svið einkaaðila, sem að sams konar mál-efnum starfa, er löggin öðlast gildi.

Um 4. gr.

Á hinum Norðurlöndunum er stjórn hliðstæðra stofnana yfirleitt skipuð af utanríkisráðherra. Nefndin telur þó eftir atvikum rétt, að sú leið sé farin, að sameinað Alþingi kjósi stjórn stofnunarinnar, þar sem slíkt mundi veita nokkra tryggingu fyrir víðtækri pólitískri samstöðu um málefnið.

Um 5.—7. gr.

Þarfnast ekki nánari skýringa.

Nefndin hefur ekki séð ástæðu til þess að gera tillögur um ákveðnar fjárhæðir, er lagðar skuli fram af hinu opinbera til aðstoðar þróunarlöndunum, né heldur það, að hve miklu leyti aðstoðin skuli veitt í mynd gjafafjár eða lána. Slíkt hlýtur líka frá ári til árs að verða háð fjárhagsafkomu þjóðarbúsins og ríkissjóðs.

Það er þó skoðun nefndarinnar, að eðlilegt sé, að Íslendingar stefni að því marki, á sama hátt og aðrar þjóðir, er slíka aðstoð veita, sem samþykkt hefur verið á þingi Sameinuðu þjóðanna, að 1% þjóðartekna skuli renna til aðstoðarinnar. Í sambandi við þessa tölu, sem sumum kann að þykja nokkuð há, enda tiltölulega fáar þjóðir, sem náð hafa því marki enn þá, ber þess þó að gæta, að þá er talin öll aðstoð, sem veitt er, bæði lán og gjafafé, og bæði aðstoð veitt af opinberum aðilum og einkaaðilum, þannig að framlög ríkisins þurfa ekki að vera nema hluti af þessu.